

Innst. S. nr. 260

(2004-2005)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

St.meld. nr. 34 (2004-2005)

Innstilling fra utenrikskomiteen om Noregs deltaking i den 59. ordinære generalforsamlinga i Dei sameinte nasjonane (FN) og vidareførte sesjonar av FN's 58. generalforsamling

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Dei sameinte nasjonane si 59. ordinære generalforsamling vart etter Regjeringa si oppfatning på mange måtar eit mellomår. På den eine sida vart Høgnivåpanelet (HLP) sin rapport og førebuingane til toppmøtet i 2005 tonegjevande for diskusjonen i plenum og i komiteane. På den andre sida vart det klart at røyntslene FN har gjort i Irak, og situasjonen i landet generelt, framleis pregar organisasjonen. Det skal likevel understrekast at det har vore viktige utviklingstrekk i dette mellomåret.

Frå norsk side er det grunn til å vere nøgd med at prosessen fram mot toppmøtet i 2005 er komen godt i gang gjennom vedtakinga av resolusjonen om rammene for sjølve toppmøtet. Etter oppmoding frå presidenten for den 59. generalforsamlinga hjalp Noreg og Nicaragua til med framforhandlinga av resolusjonen.

Debatten om rolla og arbeidsoppgåvene til Tryggingrådet har spissa seg til. Generaldebatten var eit nesten unisont uttrykk for at samansetjinga må spegle dei geografiske realitetane i dag på ein betre måte.

På utviklingssida vart opninga av generalforsamlinga i 2004 prega av ei rekkje høgprofilerte arrangement. Størst blest fekk toppmøtet om svolt og fattigdom, som vart arrangert av presidenten i Brasil, Lula da Silva, saman med presidentane i Frankrike og Chile og statsministeren i Spania. Eit anna møte som trekte mange statsleiarar, var presidentane i Finland og Tanzania sitt møte om den sosiale dimensjonen ved globalisering (den såkalla Somavia-rapporten). Dei to møta sette begge fokus på trongen for nye politiske grep på globalt plan for å møte utfordringane ved globaliseringa.

Begge arrangementa vart møtte med skepsis frå USA, som gjennom heile generalforsamlinga framheva den avgjerande rolla til den private sektoren, mellom anna ved å vise til den såkalla Martin/Zedillo-rapporten "Unleashing Entrepreneurship".

Den britiske utanriksministeren kalla inn til eige møte om statsminister Blair sin Afrika-kommisjon. Like fullt var det ikkje mange store saker frå utviklingssida på dagsordenen på sjølve generalforsamlinga. Det er ei klart avventande haldning framfor 2005, når status skal gjerast opp med omsyn til å nå tusenårsmåla. Eit unnatak i denne samanhengen representerte vedtaket av ein resolusjon om FN's operasjonelle utviklingsaktivitetar (TCPR).

For FN's generalsekretær var 2004 og inn i 2005 eit vanskeleg år, med skuldingar og undersøkingar om korrupsjon i samband med Olje-for-mat-programmet som eit absolutt botnpunkt. Saka slit svært sterkt på leinga i FN, særleg i tilhøvet til USA, sjølv om ei rekkje statsleiarar, mellom andre statsminister Bondevik, kom med støtte til Annan. Bombeaksjonen mot FN's hovudkvarter i Bagdad i august 2003 pregar framleis verksemda i organisasjonen. Det har vore svært vanskeleg å få medlemslanda til å stille til rådvelde dei naudsynte finansielle midla til tryggingstiltak.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Haakon Blankenborg, lederen Thorbjørn Jagland, Jens Stoltenberg og Gunhild Øyangen, fra Høyre, Julie Christiansen, Inge Lønning, Oddvard Nilsen og Finn Martin Vallersnes, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund og Christopher Stensaker, fra Sosialistisk Venstreparti, Kristin Halvorsen og Bjørn Jacobsen, fra Kristelig Folkeparti, Sigmund Kroslid og Lars Rise, og fra Senterpartiet, Åslaug Haga, mener meldingen gir en god gjennomgang av FN's 59. generalforsamling. Komiteen har merket seg Regjeringens oppfatning

om at denne generalforsamlingen var et mellomår, men at det likevel har vært viktige utviklingstrekk i dette året. Komiteen har videre merket seg at Høynivåpanelets (HLP) rapport og forberedelsene til toppmøtet i 2005 var toneangivende for diskusjonen både i plenum og i komiteene. Komiteen har også merket seg at situasjonen i Irak, og de erfaringene FN har gjort seg der, fortsatt preger organisasjonen.

Komiteen viser til at åpningen av generalforsamlingen var preget av en rekke høyprofilerte arrangementer på utviklingssiden. Blant disse var toppmøtet om sult og fattigdom, som ble arrangert av presidenten i Brasil, Lula da Silva, sammen med presidentene i Frankrike og Chile og statsministeren i Spania, og møtet om den sosiale dimensjonen ved globalisering (den såkalte Somavia-rapporten) som presidentene i Finland og Tanzania holdt. Komiteen har merket seg at de to møtene satte fokus på behovet for nye politiske grep på globalt plan for å møte utfordringene ved globaliseringen, og mener at det er positivt. Komiteen har også merket seg at den britiske utenriksministeren kalte inn til eget møte om statsminister Blairs Afrika-kommisjon.

Komiteen har ellers merket seg at det ikke var mange store utviklingspolitiske saker på dagsorden på selve generalforsamlingen, og at holdningen var avventende i forhold til at status for tusenårsmålene skulle gjøres opp i år. Komiteen vil her understreke det positive i at det ble vedtatt en resolusjon om FNs operasjonelle utviklingsaktiviteter.

Komiteen har merket seg at selv om generaldebatten i år i stor grad ble dominert av spørsmålet om reform av Sikkerhetsrådet, var debatten mye bredere enn i 2002 og 2003, da Irak overskygget de fleste andre temaer. Det er etter komiteens syn svært positivt at utviklings- og miljøspørsmål fikk mer fokus og tyngde i denne debatten enn tidligere. Komiteen har imidlertid merket seg at likestillingsspørsmål om mulig var enda mindre på dagsorden i denne generaldebatten enn i de to tidligere år. Komiteen mener det er viktig at det arbeides for at likestillingsspørsmål blir en mer sentral del av generaldebattene i årene fremover. Komiteen vil her vise til merknader fra en enstemmig komité i Innst. S. nr. 93 (2004-2005) om viktigheten av å prioritere likestillingsperspektivet i utviklingspolitikken.

Komiteen har merket seg at generaldebatten klart gav til kjenne det syn at sammensetningen av Sikkerhetsrådet må gjenspeile dagens geografiske realiteter på en bedre måte. Komiteen har videre merket seg at reformspørsmålene også preget debatten i 1. komité. Komiteen mener det er positivt at Norge er bedt om å videreføre sin rolle som tilrettelegger for de organisatoriske spørsmålene i sammenheng med toppmøtet som skal finne sted i New York 14.-16. september 2005. Komiteen viser her til FNs generalsekretærs rapport "In Larger Freedom" som ble lagt frem i mars i

år, og som blant annet baserer seg på rapporten fra Høynivåpanelet og rapporten fra FNs tusenårsprosjekt ("Sachs-rapporten") om status for oppnåelse av FNs tusenårsmål.

Komiteen har merket seg at rapporten kommer med viktige forslag til reform av FN, blant annet på det sikkerhetspolitiske området, på det sosiale og økonomiske området og når det gjelder menneskerettigheter. Utfordringen, slik komiteen ser det, er nå å sikre at vi faktisk får en reform av FN slik at organisasjonen får den nødvendige legitimitet og blir mer handlekraftig og bedre i stand til å møte de utfordringer den står overfor. Komiteen mener det er behov for større åpenhet omkring de norske posisjoner i reformprosessen. Det er etter komiteens syn viktig at Regjeringen gir rom for offentlig debatt og involverer det sivile samfunn i forberedelsene i så viktige spørsmål.

Komiteen vil i den sammenheng understreke at det i den pågående prosessen frem mot toppmøtet arbeides aktivt for å sikre en bredest mulig agenda og substans for møtet. Komiteen vil vise til at vi nå har en historisk mulighet til å styrke FN og å gjøre organisasjonen mer effektiv. Det er derfor etter komiteens syn viktig at det fra norsk side arbeides aktivt, sammen med land vi har felles interesser med, for å oppnå en bredest mulig reform av FN.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til Dokument nr. 8:59 (2004-2005), jf. Innst. S. nr. 203 (2004-2005), hvor Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet la fram forslag om å be Regjeringen utrede internasjonale skatter som alternative og supplerende inntektskilder til FN, hvordan disse kan utformes i praksis og forslag til hvordan og hvor slike internasjonale initiativer kan tas. Disse medlemmer viser til at blant andre EUs finansministre har tatt til orde for en frivillig beskatning av flyruter for å finansiere FN, og at en rekke andre forslag er lansert internasjonalt for å skaffe FN en mer stabil finansiering. Disse medlemmene mener Norge som en tradisjonelt sterk støttespiller for FN, burde spille en mer aktiv rolle i å fremme og følge opp slike forslag.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

St.meld. nr. 34 (2004-2005) - om Noregs deltaking i den 59. ordinære generalforsamlinga i Dei sameinte nasjonane (FN) og vidareførte sesjonar av FNs 58. generalforsamling - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 8. juni 2005

Thorbjørn Jagland
leder

Gunhild Øyangen
ordfører